

Etl Alex – Csiki Varga Tamás:¹ A Németországban állomásozó amerikai katonai jelenlét csökkentéséről

Vezetői összefoglaló

- Ha az Egyesült Államok valóban 25.000 főre csökkenti németországi katonai jelenlétét a jelenlegi 34.500-ról, ez a lépés illeszkedik az amerikai stratégiai érdekek kontextusába és az elmúlt évtized trendjébe.
- Ugyanakkor a döntés kommunikációja és végrehajtása jelentős – az aktuális csapatkivonásnál nagyobb és a globális amerikai szövetségi rendszer egészét érintő – károkat okozhat Washington számára.
- Az amerikai lépésre akkor került sor, amikor Berlin már több – nem csupán „gesztusértékű” – lépést is tett: 2015 óta valóban növelik védelmi kiadásait; Annegret Kramp-Karrenbauer 2031-es céldátummal szóba hozta a GDP-arányos 2% elérését is; és döntés született amerikai katonai repülőgépek beszerzéséről az Európában állomásozó amerikai taktikai nukleáris fegyverek bevételi képességének fenntartása érdekében.
- A bevezetni tervezett 25.000 fős „létszámplafon” még kellemetlenebb, mint maga a 9.500 fős egyszeri csökkentés, ugyanis ez limitálja a rotációk lehetőségét – egyben előre jelzi, hogy vagy kevesebb amerikai katona fog érkezni Európába, vagy más országokban (így például Lengyelországban) tervezhetik fogadásukat és rotációs állomásoztatásukat.
- A kivonás tényéről, méretéről és határidejéről folynak a tárgyalások, az ügy még nem zárult le.

2020. június 6-án a Wall Street Journal kormányzati forrásokra hivatkozva közölte: Donald Trump elnök utasította a Pentagont, hogy 9.500 fővel csökkentse az Egyesült Államok németországi katonai jelenlétét.² E döntéssel az állandó amerikai katonai jelenlét 25.000 főre csökkenne az országban, és ugyanennyiben maximalizálná az elnök az egy időben Németországban tartható erők számát is a jelenlegi 52.000 helyett.³ A cikk megjelenését követően Heiko Maas német külügyminiszter úgy nyilatkozott, hogy a német kormány nem kapott előzetes tájékoztatást, és a kormány tagjai azóta is folyamatos kritikával illetik a tervezett lépést. Annegret Kramp-Karrenbauer védelmi miniszter asszony azt hangoztatta, hogy „a NATO nem egy kereskedelmi szervezet, a biztonság pedig nem árucikk”⁴ – reagálva a Trump elnök által évek óta gyakorolt „tranzakcionális külpolitika” gyakorlatára⁵ és a Berlint ért kritikára, miszerint nem költ eleget védelmi célokra. A német reakciókkal párhuzamosan Mateusz Morawiecki lengyel miniszterelnök június 8-i rádióinterjújában azt hangsúlyozta, hogy reméli, a Németország területéről kivont amerikai katonák egy része Lengyelországba kerül majd.⁶ Elemzésünk a stratégiai kontextus és az amerikai nemzetközi katonai jelenlét elmúlt évtizedének trendjei alapján értékeli a bejelentést és potenciális következményeit.

¹ Etl Alex (etl.alex@uni-nke.hu) az NKE EJKK Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos segédmunkatársa, Csiki Varga Tamás (csiki.tamas@uni-nke.hu) az NKE EJKK Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos munkatársa. A szerzők ezúton mondanak köszönetet Trautmann Balázsnak és Zöld Zsombornak az elemzés elkészítéséhez nyújtott hasznos észrevételeikért!

² Michael R. GORDON – Gordon LUBOLD: [Trump to pull thousands of U.S. troops from Germany](#). [online] 2020. 06. 05. Forrás: wsj.com [2020. 06. 06.]

³ A 2020 márciusi adatok alapján az Egyesült Államok Németország területén 34.674 katonát állomásoztatott. Ezt egészítette ki 464 fő tartalékos állományban és a Védelmi Minisztériumhoz kötődő 11.693 civil alkalmazott. A WSJ által szerzett információk alapján arra lehet következtetni, hogy egy aktuális kivonás elsősorban a katonai állományt érintheti. [DoD Personnel, Workforce Reports & Publications. Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country](#). [online] 2020. Forrás: dsdc.osd.mil [2020. 06. 06.]

⁴ Philip OLTERMANN: [German ministers hit back at Trump plan to withdraw US troops](#). [online] 2020. 06. 17. Forrás: theguardian.com [2020. 06. 19.]

⁵ Bővebben lásd: CSIKI VARGA Tamás: [A Trump-stratégia nyomában – A 2017-es amerikai Nemzeti Biztonsági Stratégia értékelése. Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle](#), 11. évf., 2018/2, 103-124.

⁶ Alexandra BRZOZOWSKI: [Warsaw hopes to host some of the US troops withdrawn from Germany](#). [online] 2020. 06. 08. Forrás: euractiv.com [2020. 06. 10.]

A stratégiai kontextus

Fontos látnunk, hogy az amerikai erők létszámának csökkentése Németországban semmiképp sem tekinthető váratlan eseménynek, sőt annak logikája egyértelműen beleillik az Egyesült Államok – közel egy évtizede ebben az irányban változó – stratégiai helyzetébe.⁷ Washington NATO-elkötelezettségét (és európai/német katonai jelenlétét) három – bizonyos mértékig egymással is összefüggő – tényező befolyásolja: az ázsiai/csendes-óceáni térség világpolitikai szerepének felértékelődése; az európai biztonsági architektúra stabilitása; valamint a transzatlanti viszonyrendszer alakulása.

- Az ázsiai/csendes-óceáni térség világpolitikai szerepének felértékelődése a globális hatalmi eltolódás közvetlen eredménye, amellyel párhuzamosan a tradicionális, nyugati nagyhatalmak relatívan veszítenek pozícióikból. Az Egyesült Államok – és általában véve a köré épülő, nyugati típusú szövetségi rendszer – egyik alapérdeke e folyamat lassítása, ehhez kapcsolódóan a nemzetközi status quo fenntartása, a kínai terjeszkedés ütemének féken tartása és szabályozása, valamint az ezzel járó potenciális konfliktusok békés rendezése.

Washington ezt felismerve kezdte meg gazdasági, katonai képességeinek átcsoportosítását, valamint politikai figyelmének átirányítását az ázsiai/csendes-óceáni térség irányába. Ez a folyamat az Obama-adminisztráció idején meghirdetett Ázsia-felé fordulás (*Pivot/Rebalance to Asia*) politikájával 2012-ben öltött hivatalos formát.⁸ Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy az Ázsia-felé fordulás nemcsak az Obama-adminisztráció sajátjának volt tekinthető, hanem az Egyesült Államok komplex érdekszerének egy olyan sarkalatos pontját jelöli a 21. században, ami hosszú távon, adminisztrációkon átívelő nagystratégiát is jelent. Ezt támasztja alá az is, hogy bár Donald Trump kerüli a *Pivot/Rebalance to Asia* megnevezést, az adminisztráció – nem éppen konfliktuskerülő – külpolitikájában mégis domináns a Kínával, valamint a térségbeli államokkal fenntartott viszonyrendszer alakulása.

Ahhoz, hogy az Egyesült Államok egyben tudja tartani e szövetségi rendszerét, képesnek kell lennie arra, hogy mind Kína irányába, mind pedig saját szövetségesei felé demonstrálja elkötelezettségét és hajlandóságát azok védelme kapcsán. Ez azt is jelenti, hogy a kínai katonai képességek növekedésével az Egyesült Államoknak is egyre több katonai képességet kell átcsoportosítania a térségbe, hogy biztosítsa Peking törekvéseinek ellensúlyozását/elrettentését. Ezen belül is különösen jelentős lehet az amerikai katonai jelenlét alakulása Japán, Dél-Korea, Ausztrália, a Fülöp-szigetek, Szingapúr és Thaiföld viszonylatában. A térségbeli kiterjedt katonai jelenlét ugyanakkor terhet is jelent Washington számára, ami csak úgy tartható fenn, ha az Egyesült Államok képes racionalizálni (leépíteni) katonai jelenlétét más, stabilabb térségekben. E tekintetben pedig kézenfekvőnek mutatkozik az európai kontinensen lévő amerikai jelenlét csökkentése, átalakítása – ezzel szoros összefüggésben pedig az az elvárás, hogy e térségek nagyhatalmai képesek legyenek maguk is kezelni saját biztonsági környezetük problémáit.

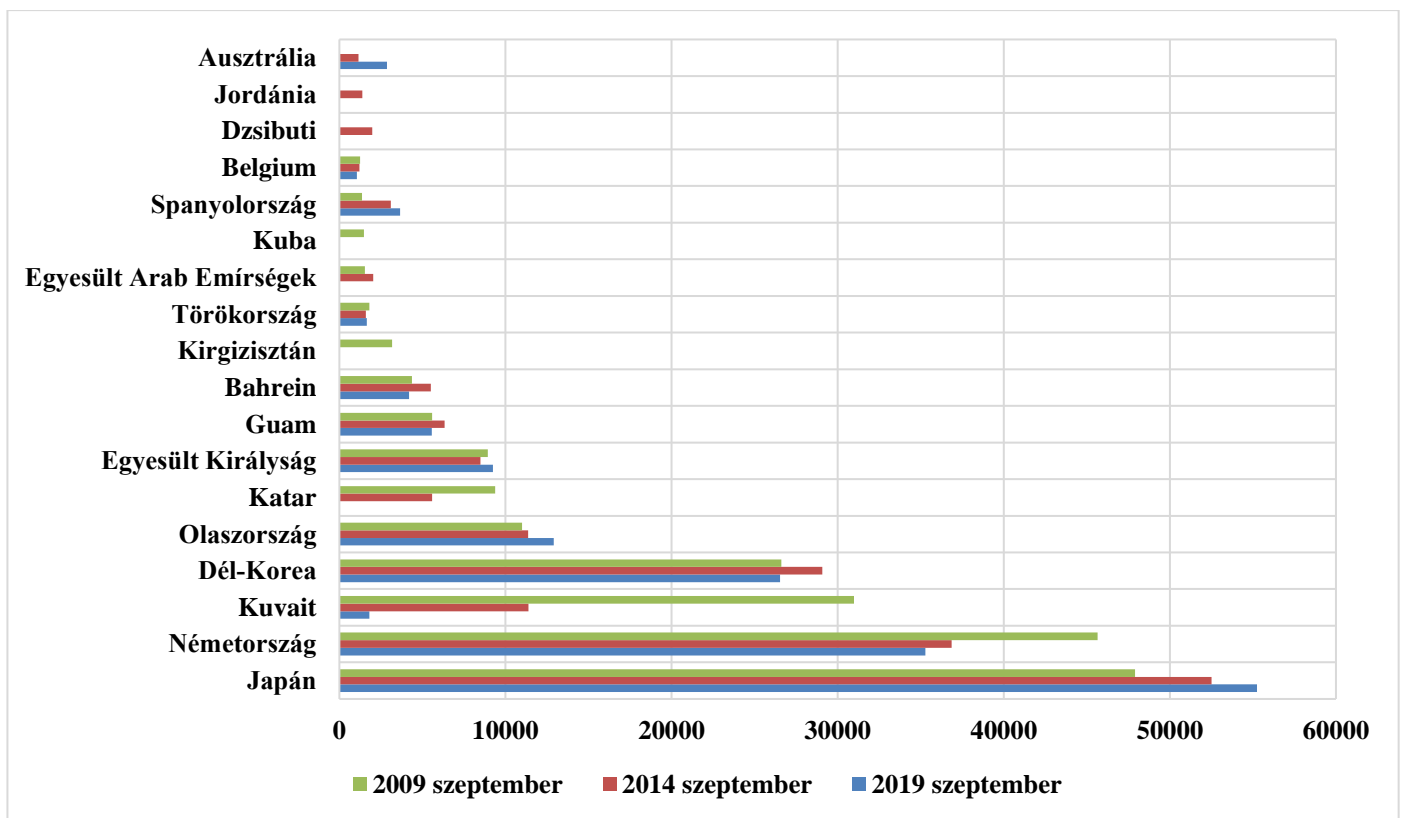
- Ennek lehetőségeit ugyanakkor nagyban behatárolja az európai biztonsági architektúra stabilitása, amely egyfelől az európai NATO-tagállamokkal közvetlenül szomszédos térségek (Észak-Afrika, Közel-Kelet, Nyugat-Balkán) helyzetétől, másfelől pedig a NATO–Oroszország viszony alakulásától függ.

Az előbbi kapcsán jól azonosítható tendencia, hogy Washington üdvözölné az európai szövetségesek nagyobb önállóságát a kontinens közvetlen szomszédságát érintő feladatok során (például a líbiai beavatkozás 2011-ben vagy a francia beavatkozás Maliban és a Közép-afrikai Köztársaságban 2013-ban). Ehhez járul hozzá az is, hogy az Obama-adminisztráció jelentősen csökkentette az Egyesült Államok

⁷ Bővebben lásd: CSIKI Tamás – MOLNÁR Ferenc – VARGA Gergely: [Az Egyesült Államok védelmi stratégiai irányváltásának háttere, elemei, valamint hatásai Európára és Magyarországra](#). *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, 5. évf., 2012/4, 96-110, ETL Alex: [Az Egyesült Államok európai katonai jelenlétének alakulása az Ázsia felé fordulás tükrében](#). *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, 8. évf., 2015/4, 43-55.

⁸ *Defence Strategic Guidance – Sustaining Global U.S. Leadership: Priorities for 21st Century Defense*. [online] 2012 január. Forrás: archive.defense.gov [2020. 06. 10.]

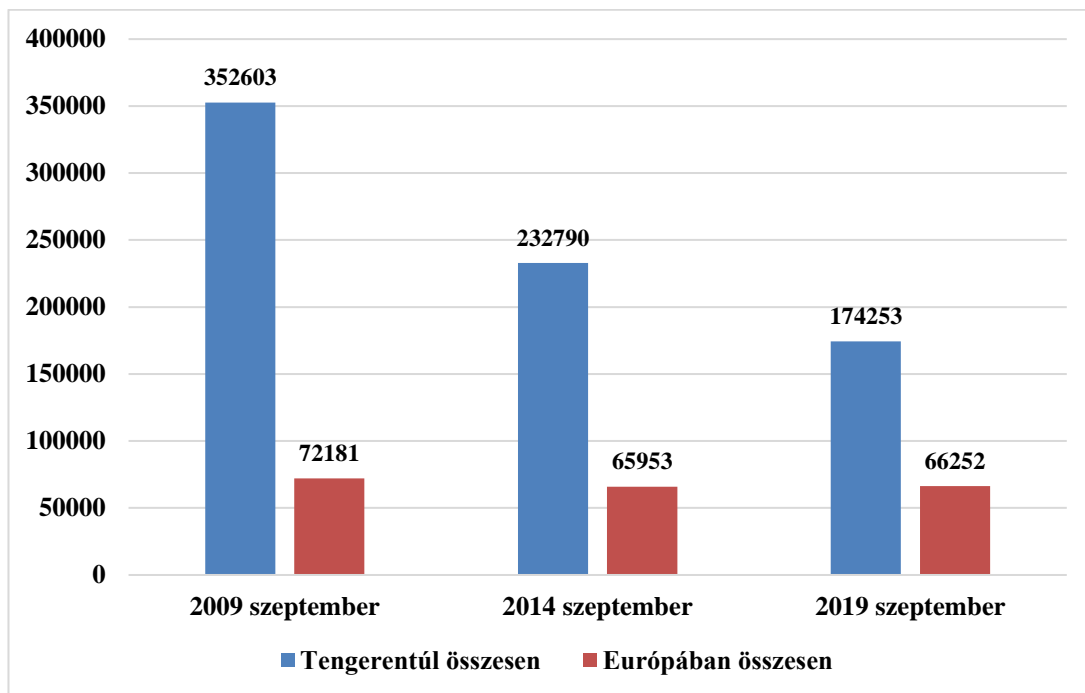
közel-keleti szerepvállalását (Irak – 2011, Afganisztán – 2015). A 2011-ben kibontakozó „arab tavasz”, valamint 2014-től az úgynevezett „Iszlám Állam” által jelentett fenyegetés megjelenése kapcsán adott amerikai reakciók, illetve 2017 után a Trump-adminisztráció Közel-Kelet-politikája azt is bizonyították, hogy Washington nem kíván egy újabb, nagy és komplex katonai műveletet kezdeni e térségben. Ehelyett sokkal inkább támaszkodna a légiereővel és drónokkal végrehajtott célzott csapásmérésekre, a különleges műveleti erők alkalmazására, valamint a helyi szövetségeseket támogató programokra (ahogy az történt 2014 után Szíria és Irak területén). Az európai NATO-szövetségesek számára ez azért különösen releváns, mert a 2001 utáni közel-keleti beavatkozások során az európai kontinens jelentős logisztikai értékkel bírt Washington számára (például az erők telepítése és a sebesültek egészségügyi ellátása során). Az Egyesült Államok átalakuló Közel-Kelet stratégiájának eredményeképp ugyanakkor a kontinens veszít e logisztikai jelentőségéből, ami lehetőséget teremt az Európában állomásozó amerikai erők leépítésére. Ennek eredményeképp már az Obama-adminisztráció is jelentősen csökkentette az Európában állomásozó amerikai erők létszámát és eszközállományát is.

1. ábra: Az amerikai (aktív állományú) katonai erők nemzetközi jelenlétének létszámváltozása 2009-2019 között (az 1000 főt meghaladó állandó jelenléttel bíró országokat feltüntetve, Irak és Afganisztán nélkül).
Az adatok forrása: Defense Manpower Data Center (Szerkesztették a szerzők.)⁹

Mindezt kiegészíti a nagy háborús műveletek lezárása mellett a katonai erők honi területre történő hazatelepítésének szélesebb érvényű trendje is: 2009 és 2019 között felére csökkent a „tengerentúlon” állomásoztatott aktív állományú amerikai katonák létszáma, nagyobb teret engedve a tartalékosoknak és a Nemzeti Gárdának, a telepítési koncepció pedig eltolódott a rotációs jelenlét felé.

⁹ Forrás: DoD Personnel, Workforce Reports & Publications. Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country.

2. ábra: Az amerikai (aktív állományú) katonai erők teljes nemzetközi, illetve európai jelenlétének létszámváltozása 2009-2019 között). Az adatok forrása: Defense Manpower Data Center (Szerkesztették a szerzők.)¹⁰

Másfelől viszont a NATO–Oroszország viszony elmérgesedése az ukrajnai orosz agressziót követően lassíthatja e folyamatot, hiszen az Egyesült Államokat kényszerűen abba az irányba tereli, hogy fokozza európai katonai jelenlétét Moszkva elrettentése, valamint az európai szövetségesek megerősítése érdekében. Ennek egyik megnyilvánulási formáját jelentették a NATO keretében 2014 után végrehajtott intézkedések (készenléti akcióterv, megerősített előretolt jelenlét stb.), valamint az Obama-adminisztráció által megkezdett, majd a Trump-adminisztráció által folytatott és tovább fokozott Európai Viszontbiztosítási/Elrettentési Kezdeményezés (*European Reassurance/Deterrence Initiative*).¹¹ Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a 2014 után végrehajtott amerikai intézkedések nem tekinthetők stratégiai léptékben mérve strukturális változásnak. A 2014 előtt végrehajtott nagyarányú amerikai létszámcsökkentés ugyan átmenetileg véget ért, ám jelentős növekedésről nem beszélhetünk (egy dandár harccsoport, illetve néhány kisebb egység és az ezeket támogató eszközpark Európába telepítése, rotációs jelleggel). Ehelyett Washington racionalizálta európai katonai jelenlétét, földrajzi szempontból pedig különböző átcsoportosítások révén keletebbre (elsősorban Lengyelország és a NATO keleti szárnyán fekvő országok irányába) toltta annak súlypontját, illetve ezzel párhuzamosan megnövelte az amerikai erők láthatóságát (komplex, többnemzeti hadgyakorlatok).

A fentiek tükrében arra számíthatunk, hogy a NATO és Oroszország közti viszony stabilizálódását követően az Egyesült Államok folytatja katonai jelenlétének kivonását az európai kontinensről.¹² Európa relatív biztonsága ugyanis lehetőséget teremt Washington számára az erőforrásainak átcsoportosítására.

- E változások ütemét alapvetően határozza meg a transzatlanti viszonyrendszer alakulása. E tekintetben egyaránt megfigyelhetünk a transzatlanti szövetséget gyengítő és erősítő tényezőket. Előbbiek közé sorolhatjuk:

¹⁰ Forrás: DoD Personnel, Workforce Reports & Publications. Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country.

¹¹ Alex ETL: *With the Image of Deterrence: Operation Atlantic Resolve*. CSDS Viewpoints, 2016/4. [online] 2016. 07. 06. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2020. 06. 10.]

¹² Természetesen ezt a folyamatot jelentősen befolyásolná egy NATO ellen irányuló orosz katonai agresszió, ám a szakértők között meglehetősen erős konszenzus alapján e forgatókönyvnek kicsi a valószínűsége.

- A Trump-adminisztráció hivatalba lépése óta megerősödő tranzakcionista jelleget, ami adott esetben leegyszerűsítő értelmezéseket alkalmazva, pusztán gazdasági előnyök és hátrányok (költségek) alapján ítéli meg az adott szövetségi rendszer hasznosságát. E tranzakcionista politika egyik alappillére, hogy a szövetségeseket pusztán „erősokszorozó” tényezőknek látja, akiknek teljesíteniük kell bizonyos kötelezettségeket, hogy bizonyítsák hasznosságukat. Ezáltal e politika alapvetően figyelmen kívül hagyja a tradicionális szövetségi rendszer alapját adó érdek- és érték-közösséget.
- E kötelezettségek közül az egyik legfontosabb az Egyesült Államok szempontjából a NATO-n belüli tehermegosztás kérdése, amelynek kapcsán Washington (lényegében adminisztrációtól függetlenül) bírálta és bírálja az európai tagállamokat. Bár 2014 után számos – elsősorban a NATO keleti szárnyán fekvő – tagállam kezdte meg védelmi kiadásainak emelését, ugyanakkor több – elsősorban nyugat-európai – tagállam deklarálta, hogy nem célja a NATO által elvárt GDP 2%-os kiadási arány elérése.¹³
- Szintén a transzatlanti szövetségi rendszert gyengítik az egyre nagyobb teret nyerő gazdasági viták, amelyek során az Egyesült Államok egyre inkább vetélytársként, konkurenciaként tekint bizonyos európai államokra, vállalatokra (ennek egyik megnyilvánulási formája az egymással szembeni büntetővámok alkalmazása). Szintén a szövetségen belüli gazdasági vitákat erősíti az Egyesült Államok Kína- és Irán-politikája, hiszen a velük szemben kivetett amerikai szankciók (vagy az európai szövetségeselek szankciókkal való fenyegetése) jelentősen sértheti az európai tagállamok gazdasági érdekeit.
- Ezzel együtt pedig megfigyelhető az is, hogy a fenti problémákat egyre gyakrabban kíséri direkt retorikai szembefordulás a szövetségen belül (különösen kiélezettnek tekinthető a német–amerikai viszony). E retorikai összecsapások már rövid távon is erodálják az éppen hivatalban lévő vezetők közti viszonyrendszer, míg hosszú távon hozzájárulhatnak a társadalmi percepciók változásához, ezáltal pedig a szövetség belső kohéziójának gyengítéséhez is.

Ugyanakkor a transzatlanti viszonyrendszer erősítő tényezők közé sorolhatjuk:

- Mindenekelőtt azt, hogy mindkét fél alapvetően a nyugati típusú világrendszer fenntartásában érdekelt. Valószínűsíthetjük, hogy e berendezkedés fenntartása az Atlanti-óceán mindkét partján jól felfogott érdekként jelenik meg, így e közös érdek- és értékrendszer a transzatlanti szövetség megkerülhetetlen sarokkövének számít, ami végső soron hosszú távon is biztosítja a NATO túlélését.
- Szintén a szövetség és a NATO belső kohézióját erősíti, hogy mindeztidáig rendkívül sikeresen biztosította a hiteles elrettentést a potenciális agresszorokkal szemben. Ennek köszönhetően az európai NATO tagállamok – különösen pedig a keleti szárnyon fekvő tagállamok – saját biztonsági rendszerük alappilléreként tekintenek a rendszerre. Ennek fenntartását segítik elő a 2014 után meghozott megerősítő intézkedések is, amelyekben az Egyesült Államok is aktívan részt vett.
- Végezetül a szövetség mellett szóló tényező az is, hogy az immáron évtizedek óta szövetségben lévő tagok tradicionálisan partnerként tekintenek egymásra. E közös szocializációs folyamat egyaránt érinti a politikai, a szakértői, a katonai, valamint a társadalmi szintet. Az ennek során

¹³ Érdemes rámutatni az elmúlt évek fejleményeire e téren: míg 2013-2019 között az Egyesült Államok katonai kiadásai 1,6%-kal csökkentek, addig a többi NATO-tagállam 19,8%-kal növelte védelmi kiadásait. Így az a kritika, hogy az európai szövetségeselek nem növelik a kiadásait, ma már nem áll meg a lábán. Viszont továbbra is fennmaradt az aránytalanság az Egyesült Államok és a többi tagállam összesített teljesítménye között, még ha valamelyest javult is a tehermegosztás mérlege: 2013-ban 74:26 volt ez az arány, 2019-ben pedig 69:31 Washington „javára”. Átlagosan a NATO-tagállamok GDP-arányosan 1,67%-ot költöttek védelemre 2019-ben. CSIKI VARGA Tamás: [Az európai védelmi kiadások két olvasata](#). *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, 12. évf., 2019/3, 77. Bővebben a kérdéstről lásd: CSIKI VARGA Tamás – FELMÉRY Zoltán: [A védelmi kiadások globális és regionális trendjei I. SVKI Elemzések](#), [online] 2020. 05. 18. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2020. 06. 10.], 17-22.

kialakult közös minták, a kölcsönös megismerés és közös (külpolitikai, műveleti) tapasztalatok szintén jelentősen hozzájárulnak a szövetség belső kohéziójának erősítéséhez.

Összegezve a fentieket tehát az Egyesült Államok NATO-elkötelezettsége átalakulóban van. A folyamat elsődleges oka, hogy a globális hatalmi átalakulás következtében Washingtonnak egyre több erőforrást kell majd koncentrálnia az ázsiai/csendes-óceáni térség irányába. Ennek legkézenfekvőbb megoldása az Európában (valamint az Európa közvetlen szomszédságát jelentő térségekben) fenntartott amerikai jelenlét és teherviselés fokozatos leépítése. Fontos hangsúlyoznunk, hogy mindez nem jelenti a NATO összeomlását vagy az Egyesült Államok kivonulását a szövetségből. Sokkal inkább valószínűsíthető, hogy a NATO feladatainak előterébe hosszú távon is a kollektív védelem biztosítása kerül, amelyhez az Egyesült Államok is aktívan hozzájárul. E szerepvállalás azonban várhatóan – évtizedes távlatban mérve – fokozatosan csökken majd és a NATO és Oroszország közti viszony stabilizálódását követően az Egyesült Államok folytatja katonai jelenlétének kivonását az európai kontinensről. Ezzel párhuzamosan az európai NATO-tagállamoknak fel kell készülniük arra, hogy egyre aktívabb szerepet vállaljanak saját védelmükben és a közvetlen környezetüket érintő katonai beavatkozások során. Szintén számíthatunk arra, hogy a transzatlanti viszonyrendszer adminisztrációkon átívelően is egyre inkább tranzakcionalistává válik.

A közvetlen kontextus

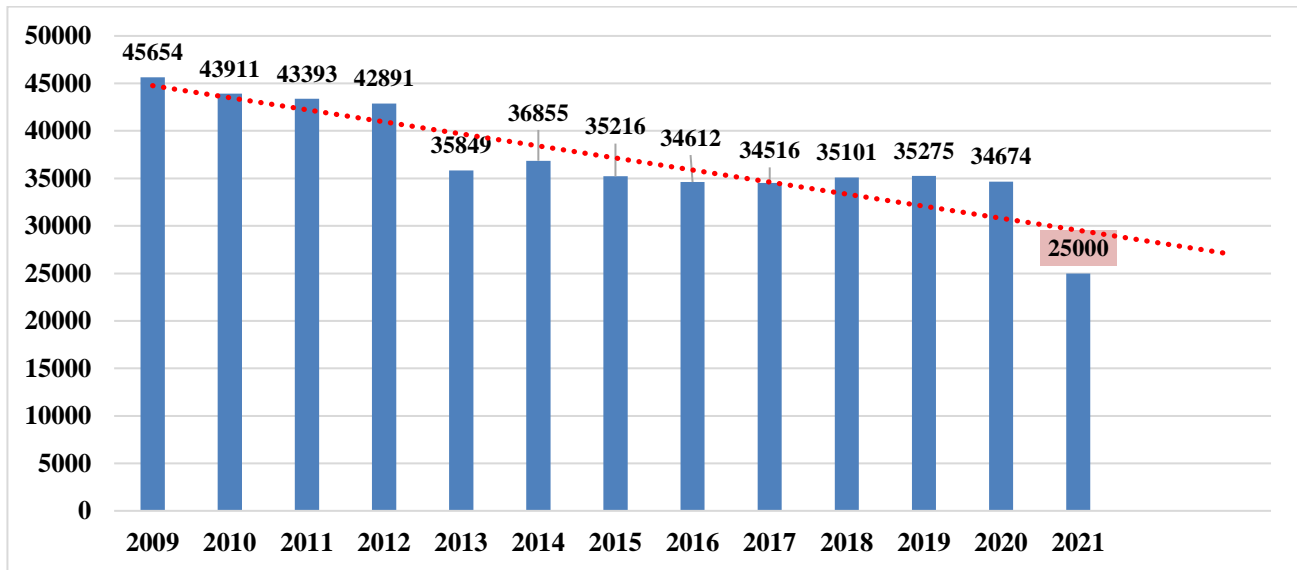
A stratégiai kontextus értelmezése mellett érdemes azonban a 2020. június 6-i hír közvetlen kontextusát is megvizsgálni. Először is fontos, hogy a Pentagon már 2018 júliusa óta vizsgálja egy nagyobb méretű csapatkivonás lehetőségének opcióját és az azzal járó esetleges költségeket.¹⁴ Az tehát, hogy a döntés megszületett, nem ad hoc jellegű és nem Donald Trump „kicsapongása”. Hovatovább, 2019 szeptemberében lengyel-amerikai megállapodás is született arra vonatkozóan, hogy mintegy 1000 fővel (zászlóalj nagyságrenddel) bővüljön a Lengyelországban állomásozó amerikai erők létszáma.¹⁵

Az is láthatjuk (3. ábra), hogy a Németországban állomásozó amerikai erők létszáma trendjelleggel (piros vonal) folyamatosan csökkent 2009 óta, és 2013-ban, az Obama-kormányzat stratégiai koncepció-váltásához időzítve történt a legjelentősebb egyszeri, hétezer fős csökkentés. Ezt a trendet nem fordította meg az Oroszországgal kieleződött helyzet sem, csupán 34-35 ezer fő körül stabilizálta az állandó amerikai jelenlétet. Az ezenfelül látott (52.000 fős keretlétszámmal maximalizált) jelenlét már a rotációkhoz, hadgyakorlatokhoz, NATO-műveletekhez volt köthető. Éppen ezért a bevezetni tervezett új, az egyidejűleg Németország területén tartózkodó erőkre vonatkozó 25.000 fős „plafon” még kellemetlenebb, mint maga a 9.500 fős egyszeri csökkentés, ugyanis ez limitálja a rotációk lehetőségét is – egyben előre jelzi, hogy vagy kevesebb amerikai katona fog érkezni Európába, vagy más országokban (így például Lengyelországban) tervezhetik fogadásukat és rotációs állomásoztatásukat.

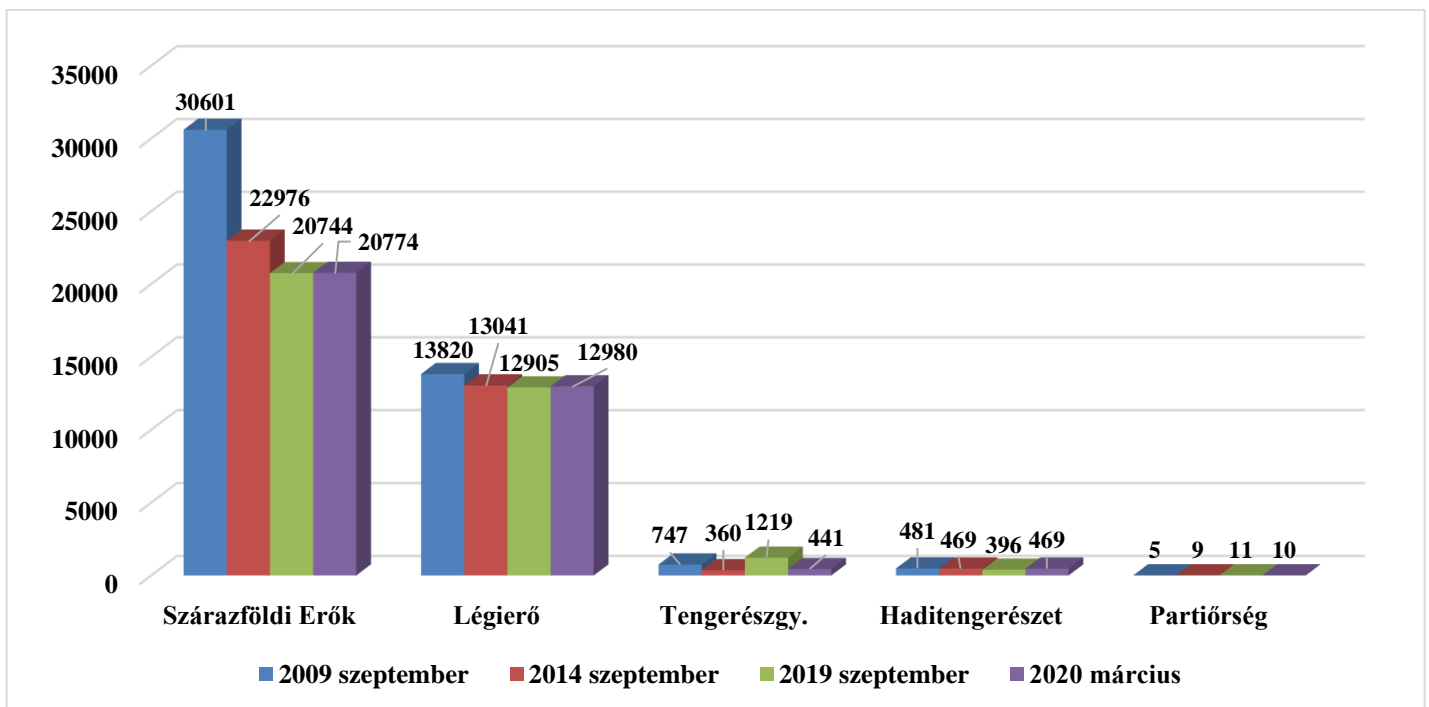
¹⁴ Kyle REMPFER: [Pentagon reportedly assessing costs of withdrawing troops from Germany](#). [online] 2018. 07. 02. Forrás: militarytimes.com [2020. 06. 19.]

¹⁵ A felek a megerősített jelenlét hat lehetséges helyszínét azonosították előzetesen: a nyugat-lengyelországi Poznan (az országban állomásozó amerikai 1. Szárazföldi Hadosztály-parancsnokság otthona), ugyancsak nyugaton Powidz (a 10. Csapatrepülő Dandár, egy harctámogató zászlóalj, és a különleges erők egy létesítményének bázisa), északnyugaton Drawsko Pomorskie (az amerikai-lengyel Harcászati Kiképző Központ helyszíne), délnyugaton Wrocław-Strachowice (az amerikai Légierő helyi bázisa), az ország közepén található Lask (az amerikai MQ-9 drónszázad állomáshelye), valamint délen Lubliniec (a különleges erők bázisa). Jarosław ADAMOWSKI: [US, Polish president sign pact to boost American military presence in Poland](#). [online] 2019. 09. 24. Forrás: defensenews.com [2020. 06. 10.]

Érdemes rámutatni arra a látszólagos ellentmondásra, hogy miközben a nyilvánosság számára 6000 fős amerikai jelenlétről beszélnek az országban, a már idézett létszám-nyilvántartásban 2020 márciusában összesen 223 főt tartottak nyilván – 175 aktív katona, 48 civil alkalmazott –, ami abból ered, hogy a 223 fő az állandó jelenlét, a fennmaradó pedig a rotációval cserélődő (műveleti, NATO-jelenlét). Ezzel együtt egyidejűleg reális a 6000 fős keretlétszám. Forrás: [DoD Personnel, Workforce Reports & Publications. Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country](#).

3. ábra: A Németországban állomásozó amerikai (aktív állományú) katonai erők létszámának változása 2009-2020 között, illetve a tervezett további csökkentés. Az adatok forrása: Defense Manpower Data Center (Szerkesztették a szerzők.)¹⁶

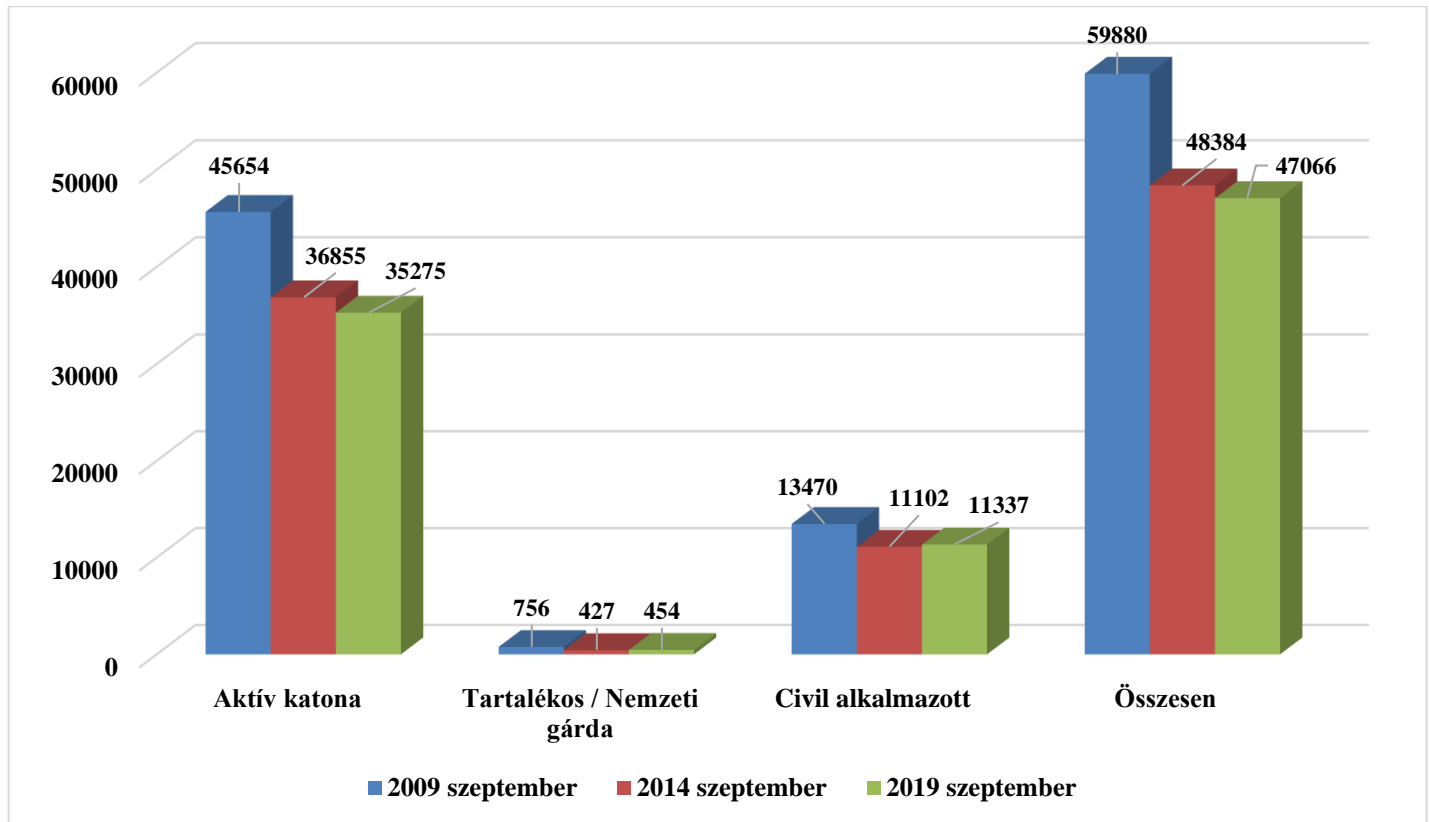
4. ábra: A Németországban állomásozó amerikai (aktív állományú) katonai erők összetételének változása 2009-2020 között. Az adatok forrása: Defense Manpower Data Center (Szerkesztették a szerzők.)¹⁷

A Németországban állomásozó erők túlnyomó többsége a szárazföldi erők és a légierő kötelékéből kerül ki, ugyanis elsősorban az általános elrettentő jelenlét, illetve a szomszéd térségek műveleteinek támogatása a feladatuk, a gyors, ütőképes reagálást lehetővé tevő komponensek (például tengerészgyalogság) kisebb szerepet

¹⁶ Forrás: DoD Personnel, Workforce Reports & Publications. Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country.

¹⁷ Forrás: DoD Personnel, Workforce Reports & Publications. Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country.

kapnak (4. ábra). Ugyanakkor a professzionalizmus biztosítása fontos szempont, ezért a katonai erő szinte kizárólag aktív állományú (5. ábra).

5. ábra: A Németországban állomásozó amerikai jelenlét összetételének változása 2009-2019 között. Az adatok forrása: Defense Manpower Data Center (Szerkesztették a szerzők.)¹⁸

Tekintettel arra, hogy Európában öt országban – Németországban, Olaszországban, Nagy-Britanniában, Spanyolországban, Belgiumban – állomásozik állandó jelleggel jelentős amerikai kontingens, amelyen belül jelenleg messze a németországi a legnagyobb (az állandó jelleggel Európában állomásozó amerikai erők 54%-a),¹⁹ a csökkentésről szóló „üzenet” azt a kellemetlen töltetet is hordozza, hogy Berlin a továbbiakban kevésbé lesz fontos partner Washington számára.²⁰ Ezzel függhet össze a döntés időzítése is. Feltételezhető ugyanis, hogy az amerikai csapatkivonás mostani bejelentése egyben válasz Angela Merkel számára, aki a koronavírus-járvány közepette lényegében bojkottálta Trump elnök terveit a júniusi G7-találkozóra vonatkozóan. Az

¹⁸ A 2020 márciusi létszámadatok csekély mértékben térnek csak el a 2019 szeptemberihez képest, ezért külön nem szemléltettük. Forrás: DoD Personnel, Workforce Reports & Publications. Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country.

¹⁹ DoD Personnel, Workforce Reports & Publications. Military and Civilian Personnel by Service/Agency by State/Country adatai alapján.

²⁰ Érdekesképpén: a PEW Research Center 2020 márciusi felméréséből az derült ki, hogy az amerikai lakosság jóval nagyobb arányban gondolja fontosnak a németországi katonai jelenlétet (56% szerint nagyon fontos, 29% szerint valamennyire fontos), mint ugyanezt a németek (15% szerint nagyon fontos, 37% szerint valamennyire fontos, 30% szerint nem túl fontos, 15% szerint egyáltalán nem fontos). Míg az amerikaiak 60%-a szerint amennyiben Oroszország háborúba keveredne valamelyik NATO-tagállammal, az Egyesült Államoknak katonai erőt is alkalmazva meg kellene védenie a megtámadott felet, a németeknél éppen 60% gondolja, hogy nem kellene szövetségese mellé állnia katonai erővel. Végül, de nem utolsó sorban: 2019-ben az amerikaiak 35%-a szerint kellett volna az európai szövetségeseeknek emelniük védelmi kiadásait (2017-ben még 45% gondolta így), míg a németek 40%-a vélte úgy, hogy növelni, 41%-a szerint pedig szinten kellett volna tartani. Forrás: Jacob POUSHTER – Mara MORDECAI: *Americans and Germans Differ in Their Views of Each Other and the World*. [online] 2020. 03. 09. Forrás: pewresearch.org [2020. 06. 19.]

amerikai döntés időzítése ugyanakkor több szempontból is problémás – a kétoldalú kapcsolatokra és a szövetségi rendszer egészére nézve is:

- A lépés – ha valóban megtörténik – ismét bizonyíthatja, hogy Washington egyre kevésbé megbízható szövetséges és gyakran a saját szövetségeseivel fennálló konfliktusok eszkalálását segíti elő. Ennek kapcsán fontos azt is látni, hogy Németország több – az Egyesült Államok felé gesztusértékkel is bíró – lépést is tett az elmúlt év során a kapcsolat javítása érdekében. Egyfelől Berlin 2010-2019 között közel 16%-kal növelte védelmi kiadásait úgy, hogy a 2008/2009-es gazdasági válságot követően 2015-ig tartott a csökkenő trend (-9,3%), majd öt év alatt 25%-os emelkedés következett, 40,8 milliárd dollárról 51,2 milliárd dollárra, így 2019-re Európában Franciaország mögött a második helyre lépett előre.²¹ Ezen túlmenően a német védelmi miniszter – a korábbi évek politikáját megtörve – állást foglalt a védelmi kiadások 2%-os arányának elérése mellett 2031-ig (a jelenlegi 1,4%-hoz képest).²² Másfelől pedig Berlin az elmúlt hónapok során több ízben is hitet tett a NATO nukleáris megállapodásában játszott szerepének fenntartása (és közvetve amerikai vadászbombázó repülőgépek beszerzése) mellett.²³ Ennek „*honorálása*” Washington részéről egy ilyen nagy arányú csapatkivonással, nemcsak, hogy nem diplomatikus, de egyenesen arculcsapásként is értelmezhető.
- Másfelől a csapatkivonás kommunikációjának hiánya és tranzakcionális alkalmazása kontraproduktív Washington hosszútávú érdekeit tekintve. Egyrészt azért, mert a többi szövetséges felé azt üzeni, hogy szükség esetén az amerikai katonai elköteleződés gyorsan leépíthető. Ezáltal Washington olyan viselkedési mintát mutat, amely aláássa a hiteles elrettentés doktrínáját, ezáltal pedig a szövetséges rendszer alapját. Így például logikus kérdésként merülhet fel a balti, a lengyel vagy éppen a kelet-ázsiai szövetségesekben az, hogy az ő esetükben mi garantálja egy gyors – és akár váratlan – amerikai csapatkivonás elkerülését a jövőben. Másrészt pedig azért, mert indokolatlanul felgyorsítja a transzatlanti szövetség belső erózióját és az európai–amerikai viszony leépülését. Ezáltal közvetve ismét az amerikai szövetségi rendszer ellen dolgozik.

Lehetséges következmények

Bár az amerikai elnök kivételével minden oldal igyekezett tompítani a bejelentés élet és azóta is „folytatódó tárgyalásokról” szöveget a nyilatkozatok²⁴ a csökkentés tényére, méretére és határidejére vonatkozóan egyaránt, érdemes előre mérlegelni a lehetséges következményeket, már csak azért is, mert a végrehajtás a bejelentés szerint szeptembertől kezdődhet, így az amerikai elnökválasztási időszak finise előtt, hogy „látványos” legyen. Addig pedig folytatódni fog a primer nyomásgyakorlás Donald Trump részéről – többek között arra vonatkozóan, hogy a G7-ek elhalasztott találkozására ősszel ugyancsak sor kerüljön.

Fontos kérdés a továbbiakra vonatkozóan, hogy mit érinthet a 9.500 főig terjedő csökkentés a több mint 30 németországi amerikai bázisból és létesítményből? Vélhetően kevésbé a parancsoki elemeket – EURCOM, AF-RICOM (Stuttgart), USARMYCOM (Wiesbaden), az amerikai tengerészgyalogság európai és afrikai erőinek parancsnoksága (Böblingen) –, a nukleáris fegyverek bázisát (Büchel), vagy a közel-keleti és afrikai műveletekhez háttérrel adó amerikai katonai kórházat (Landstuhl), illetve az éppen épülő weilerbachi katonai kórházat. Az odatelepített kulcsfontosságú funkciók – primer logisztikai központ Afrikától a Közel-Keleten át Közép-Ázsiáig, felderítő és csapásmérő kommunikációs átjátszóállomás – miatt ugyancsak problémás lenne jelentősen csökkenteni a ramsteini légibázis és az eifeli (Spangdahlem) légibázis állományát. Így kizárásos alapon nagyobb

²¹ CSIKI VARGA – FELMÉRY: i.m., 20.

²² [Germany commits to NATO spending goal by 2031 for first time.](#) [online] 2019. 11. 07. Forrás: euractiv.com [2020. 06. 18.]

²³ [Bundeswehr strebt Brückenlösung für Tornado-Nachfolge an.](#) [online] 2020. 04. 22. Forrás: bmgv.de [2020. 06. 18.]

²⁴ OLTERMANN: [German ministers hit back at Trump plan to withdraw US troops; Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meetings of NATO Defense Ministers.](#) [online] 2020. 06. 18. Forrás: nato.int [2020. 06. 18.]; Leo SHANE III: [Plan to pull American troops from Germany worries US lawmakers.](#) [online] 2020. 06. 08. Forrás: militarytimes.com [2020. 06. 08.]

mértékben csökkenhet a grafenwöhri és hohenfelsi kiképzőbázisok és gyakorlóterek, valamint a Vilseckben (Bajorország) állomásozó szárazföldi (Army) dandár állománya.

A csapatesökkentés európai hatásait az is árnyalja, hogy ez az állandóan helyben állomásozó erőket érinti, miközben az amerikai nemzetközi jelenlét, mint már említettük, évek óta a rotációs (gyorsan telepíthető, mobil, hadgyakorlatokra akár hónapokra az adott térségben állomásozó) jelenlétet erősíti – Kelet-Közép-Európában is –, fokozva a helyi országok fegyveres erőivel az együttműködés képességét (interoperabilitását). Így amennyiben nem honi területekre kívánják hazatelepíteni a kivont amerikai állományt, hanem Európán belül (például Lengyelországban) alakítanak ki új állomáshelyet, akkor katonai megközelítésben a változás nem simán a stationer elrettentést gyengíti, hanem a dinamikus közös védelmi képességet erősíti. Ezzel kapcsolatban természetesen számos nyitott kérdés kerül a döntéshozók elé. Ki fizeti az így szükségessé váló (új) infrastruktúra-fejlesztési költségeket (a fogadó fél)? Hadászati-hadműveleti szempontból hol legyen(ek) az új bázis(ok) (Oroszországhoz közelebb vagy távolabb)? Az amerikai erők milyen joghatóság alá esnek (például egy lengyelországi bázis nem NATO-zászló, hanem amerikai „nemzeti” zászló alatt működne, és így bilaterális Védelmi Együttműködési Megállapodás rendelkezne róla).²⁵ E döntéseknek nem csupán anyagi vonzata van, hanem jelentősen befolyásolhatják a NATO és Oroszország viszonyát is, amiben a legkevésbé sincs szükség kelet-közép-európai provokatív lépésekre.

²⁵ Lásd még: ADAMOWSKI: [US, Polish president sign pact to boost American military presence in Poland](#); Bartosz T. WIELINSKI: [Reuters: Fortu Tump nie bedzie](#). [online] 2020. 06. 11. Forrás: [wyborcza.pl](#) [2020. 06. 19.]; [Błaszczak: Pieniądze zainwestowane w stałe bazy USA to inwestycja w system obronny RP](#). [online] 2018. 09. 24. Forrás: [defence24.pl](#) [2020. 06. 19.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2020/19

2020. június 23.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Szerkesztés és tördelés:
Árva János, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012– : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Etl Alex, Csiki Varga Tamás, 2020

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2020